

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני ט"ו שבט תש"פ | דף היומי בבלי: ברכות לח.

דף היומי בהלכה: מסעיף ד' עד תחילת סימן תנ"ה.

מוסר: שמירת הלשון - שער התורה פרק ח' 'ואקדים פרט' עד פרק ח' ועל פי.
קנין חכמה הלימוד השבועי: מסכת אבות פרק א משנה יז עד עד סוף הפרק

מי נתן לאפרסק את הרעיונות הגאוניים האלו? | המשגיח ביקש ספר, הבחור חזר עם תפוז | 1823

על דא ועל הא

הרעיון נשמע טוב על הנייר, אבל, כיצד הנך יכול לשלוח את ילדיך למרחקים כאשר רגליך נטועות בחוזקה בקרקע בלי אפשרות תזוזה? ... אי אפשר לתייק בעיה כזאת במגירה או לדחותה למועד אחר. היא חייבת להיפתר, ועכשיו!

מה גדלו מעשיך ה' - סיפור ההישרדות ההירואי של עץ האפרסק

למרחקים כאשר רגליך נטועות בחוזקה בקרקע בלי אפשרות תזוזה? כאן שוב, הנך נדרש להפעיל את הדמיון. הדאגה לשרוד, הניצבת בעדיפות הראשונה במעלה על פני כל דבר אחר, היא הנושא העיקרי העומד על סדר היום. אי אפשר לתייק בעיה כזאת במגירה או לדחותה למועד אחר. היא חייבת להיפתר, ועכשיו! אם לא יימצא פיתרון אפילו רק לדור אחד, המשמעות היא קץ למציאות עצי אפרסק לעולמי עד. בצומת דרכים קריטית זו, מה היית אתה מציע?

עץ אחד מבוגר, חכם וכבד, הזוכה להערכה רבה בגין חכמתו, הניף ענף וביקש את רשות הדיבור. "מאחר ואנו עצמנו לא ניידים ולכן מוגבלים ביותר, יורשה לי להציע בענווה שנטכס תכנית לפיה נשתמש בחברי המין האנושי לפעול עבורנו. להם יש רגליים והם יוכלו לעשות עבורנו את העבודה.

"תכניתי, למרות היותה נשמעת נועזת ביותר, היא כדלקמן: עלינו לפתות את בני המין האנושי לקחת עמם למקום מרחקים את זרעינו היקרים מכל. לשם כך, עלינו לכסות את הזרעים באריזה יקרה ביותר, אשר תמשוך את העין בכל צורה שלא תסתכל עליה, כדי להבטיח שרואיה יחפצו בה.

המצב היה קרוב לייאוש. כל בני המשפחה התכנסו יחד בעוד האויב סוגר עליהם...

הישרדות! הילדים חייבים להימלט, לשרוד, להבטיח את המשכיותם. בכל הסביבה אין שום מקום מחבוא ראוי - הסכנות גדולות מדי. הסיכוי היחיד הוא לשלוח את הילדים הרחק ככל האפשר בתקווה ששם, במרחקים, יוכלו למצוא את השלום והביטחון החיוניים להמשכיות דורות הבאים.

סיפור זה הסתיים ב"ה בחסד עליון בצורה טובה. ההורים הצליחו למצוא מקומות מקלט לצאצאיהם, הרחק מן היריבים המאיימים, ושם שגשו והקימו משפחות למופת.

זה סיפור שאכן קרה בשנים עברו. אבל הבעיה המתוארת כאן לא היתה של בני אדם, אלא של... עץ האפרסק.

עצי-האב עמדו בפני בעיה, כיצד להבטיח את הישרדות ילדיהם. אם יפילו את זרעיהם בסביבה הקרובה לענפיהם הם, התחרות שם על החומרים המזינים ועל המים תמנע מהם לנבוט. יש רק אפשרות אחת. עליהם לדאוג, בדרך כלשהי, שצאצאיהם ייסעו למרחקים ושם ימצאו את האפשרות לשרוד.

זה נשמע טוב על הנייר, אבל כיצד הנך יכול לשלוח את ילדיך

את תנאי המקום הדחוסים סביבו ובצורך לפזר את זרעיו. הוא יודע שלבני אדם יש עיניים המסוגלות לזהות צבע, יש להם חוש ריח, חוש מגע, והיכולת להבדיל בין מגוון טעמים. הוא גם יודע, באופן מופלא, איזה טעמים מושכים את חוש הטעם שלהם, וכך יכול הוא לקבוע את המיזוג הנכון בין המתוק והחמוץ. הוא מבין שלבני אדם יש ידיים המסוגלות לשאת, יש שיניים נוגסות.

והמדמהים מכל, הוא יודע בדיוק את חוזק שיניהם והגבול המרבי של יכולת נגיסתם. יש לו גם את הידע לייצר דבק-על שאדמה ממיסה אותו. יחד עם זאת, העץ אף שלא לא למד כלום, אינו רואה כלום ואינו יודע כלום, הוא כימאי גאוני שבגאוני המסוגל לייצר אריזה מופלאה בעלת טעם מעודן, רק מאדמה, אור-השמש וגשם. אם נצטרך אנו לייצר משהו מאותם רכיבים - נצליח רק לעשות בוץ אפוי בשמש. אנו, עם כל תבונתנו המפותחת, איננו מסוגלים לייצר כלום, אבל הנה, עץ האפרסק, שלא חבש מעולם אפילו ספסלי בית ספר יסודי, מספק את הסחורה.

תארו לעצמכם אם בעת ועידה מדעית כלשהי, יפריח מאן דהו את ההצעה: "איננו מסוגלים למצוא פיתרון עכשיו, אבל תנו לנו כמה מיליוני שנים וננסה לשכלל איזו שיטה!" מצטערים, אבל הדבר צריך להיות מצוי ומושלם כבר בהתחלה הבראשיתית, אחרת אף פעם לא יהיה דור שני.

ההיגיון זועק בקול רם וברור שאדון הבריאה ית', אשר עיצב את האדם עם היכולת לראות, להריח ולטעום, היה אחראי גם על התכנון המופלא של עץ האפרסק וכל חבריו, והיה גם אחראי לקיום ממיס דבק-העל השוכב לו בסבלנות ובצניעות בקרקע, ממתין למשימה לה יועד משמיים.

אותו דפוס תכנון המתואר כאן, מופיע בעצים רבים. כל הפירות בעלי זרע אחד מגנים על בנם היחיד עם אותה קליפה קשה. כל פעם שהנך אוכל שזיף, תמר, דובדבן או משמש, ומשליך לקרקע את הקליפה הקשוחה הבלתי אכילה, עצור נא רגע קט ותן כבוד לתכנון.

מאיךך גיסא, פירות המייצרים זרעים רבים, המילון, עגבנייה, תפוח ורימון, יכולים להרשות לעצמם לדאוג פחות לשרידות המוחלטת הדרושה לכל יחיד. זרעיהם ישרדו את מסעם המפחיד מבעד למערכת העיכול, וכאשר בסופו של דבר יפלו לקרקע מכניסת האורחים, יוכלו לחיות כדי לייצר גידול חדש.

התבוננו סביבכם, ראו וזכרו, כל זה היה צריך להיות גמור ומושלם כבר מן ההתחלה הראשונית, אחרת לא היה כאן היום שום דבר עבורנו לראות. לראות ולחשוב. לחשוב, ובהתרגשות רבה להעיד: "מה גדלו מעשיך ה'! - כולם בחכמה עשית!" (מהספר נפלאות הבורא להגר"ד סיימון שליט"א).

(קונטרס פירות הילולים)

"אריזה זו, צריכה להיות נעימה, בעלת צבע מושך את העין, אולי צהוב מגוון בצבעי אדום ותפוז. העור צריך להיות קטיפתי וללא פגם, וניחוח עדין יגביר את כוח המשיכה שלו. בשר הפרי צריך להיות אכיל לבני אנוש ועסיסי, כדי שאפשר יהיה לאוכלו חי. מעל לכל, עליו להיות בעל טעם מהנה, כדי שהנגיסה הראשונה בו לא תהיה גם האחרונה. אם נוכל להגשים את כל המטרות הללו, אזי נוכל להיות בטוחים שבני האדם ייקחו את ילדינו האהובים, למקום מבטחים".

כאן עשה הפסקה והמתין לשאלה הבלתי נמנעת. לא היה עליו להמתין זמן רב. "כל זה יפה מאד, הו, עץ חכם - אבל כאשר ייטלו בני האדם את ילדינו כדי לצרוך את הפרי, גם הזרעים, צאצאינו היקרים, יעוכלו על ידם יחד עמו!"

העץ הזקן חיך בסבלנות. "אתה צודק!" עיניו הבריקו עתה בהשראה לוחטת. "חשבתני גם על בעיה זו. הבה נעטוף את הזרע בכיסוי בלתי חדיר שיהיה עמיד בפני השיניים החדות והקשות ביותר שיש לבני האדם. אנשים מסוגלים לנגוס את אגודליהם, אבל כאשר ינגסו אחד ממגני הפלדה של זרעינו, יישברו שיניהם בניסיון זה!"

אז, בהתרגשות גוברת, באווירת שיא מחושמלת, קרא בקול: "לאחר אכילת הפרי, כאשר יגיעו בני אדם לאותה עטיפה קשה כסלע, אשר אגב תהיה חסרת טעם, ללא צבע, מחוספסת וקשוחה למגע, הם ישליכו מהם והלאה בשאט נפש. ילדינו יהיו אז במקום בו אנו צריכים אותם, על הקרקע, מוכנים להכות שורש ולהצמיח את דורנו הבא".

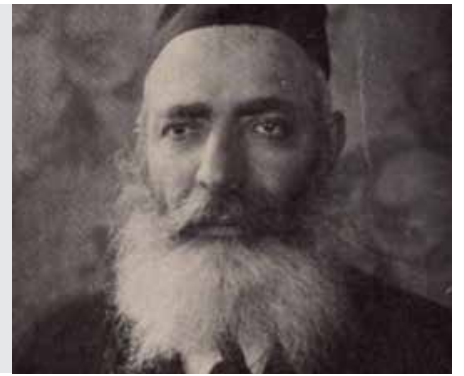
העץ הנבון נע בהתרגשות, בעוד גלי הערצה ותשואות סוחפים נישאים דרך חבורת הענפים. אבל, מעל להמולה, נישא קול חולק אחד: "אתה קורא לעצמך חכם? ילדינו, מסוגרים בכלובם המוגן, ימצאו עצמם לבטח אסורים בתוכו כל ימי חייהם. אם מנגנון ההגנה כה חזק, כיצד יצליחו הם, הזרעים השבירים הקטנים, להימלט כדי שיוכלו לנבוט?! ההגנה שנבנה עבורם תהיה קברם!"

העץ החכם מזדקף לו שוב מלא קומתו, ואומר: "חברים יקרים, אל תדאגו, גם את זה הבאתי בחשבון. העטיפה המוגנת תהיה מתוכננת כך שקו תפר יעבור לאורכה, אשר יחובר בדבק קשיח ביותר. אפילו פטיש מתכת לא יצליח לפצחה. מכל מקום, כאשר ייפול המארז לקרקע, תספק לו האדמה אנזים מיוחד אשר ימיס את הדבק ויאפשר לזרעינו היקרים את היציאה לחופש, ולחיים..."

אומרים, שהאמת לפעמים מוזרה יותר מהדמיון, ואכן נכון הדבר. במשל הנזכר מונחת האמת. עץ האפרסק חייב לפזר את זרעיו, והוא עושה זאת בדיוק באותה דרך, מתוחכמת ביותר, המתוארת כאן. בעשותו כך, הוא מדגים ידע מדהים. הוא מכיר

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

רבי ירוחם חזר בהטעמה: "על שולחני מונח הספר 'מעשה אלקינו', אנא הביאהו לי!" הבחור שב על עקבותיו. כעבור רגע חזר ובידו תפוז כתום... "רק זה היה על השולחן" - אמר

בפלא. לועסים אחת ושתיים ובולעים. טועמים מכמה עשרות בקבוקונים לכל היותר. וכל השאר, מה? הנה לנו הנהגת הבורא, הנחיה ממרום: כדאי לברוא מאות, כדי שינצלו עשרות! מדוע? כי זו דרכה של מידת ההטבה! והמשיך המשגיח להוכיח זאת מדבר חז"ל: "משה רבינו אמר: ה' אלקים, אתה החילות להראות את עבדך את גדלך, ופירש רש"י: 'גדלך, זו מידת טובך', וכן הוא אומר 'ועתה יגדל נא כח ה'". ויש להבין: איך המילה 'גדלך' מבטאת את מידת טובו ית'? אלא, שענין הטוב אינו מעשה ההטבה לבד, אלא הריבוי, השפע המורעף בלי צרות עין, בלי שיעור, בלי הפסק! זו היתה הבחינה שערך אליעזר לרבקה לבחון בטוב לבה, האם בבקשו מעט מים תציע להשקות גם את גמליו! נפתח לנו צוהר, ודרכו נגלה עולם מלא: נשתאה: כמה שפע רב של הטבה הרעיף בורא העולם לבריאה! כמה תפוזים יש על העץ - שפע של עין טובה? כמה עצים במטע, כמה פרדסים בעולם, כמה שפע, כזו נביעה של הטבה! לאן שמביטים: הפרחים נועדו ליהנות, להנעים. כמה פרחים פורחים, כמה מרבדים צבעוניים, בכל העולם כולו, כדי שייחנו מקומץ, ממתי מספר! כמה גשמים יורדים, כמה נהרות זורמים!

חז"ל אמרו שהעורב לא נברא אלא כדי לפרנס את אליהו בשנות הרעב, שהביא לו בשר משולחנו של יהושפט - ועבור זה נבראו מליארדי עורבים! כתוב בגמרא במסכת ברכות (ו:): כל העולם נברא בעבור האדם המקיים את תפקידו בעולם. ולשם מה נברא האדם? כתב הריטב"א שם: "בני אדם נבראו לשבח ולהודות להקב"ה ולעבדו וליראה אותו, אלו שעושין כן מקיימין את העולם, והשאר הרי הן כבהמה שאין עושין הדברים שנבראו בשבילך", עכ"ל.

זאת אומרת, מי שאינו מודה לבורא העולם הרי הוא אינו ראויה להיקרא אדם - ובעבור אדם זה החש הודיה לאלוקיו, נבראו כל מליארדי בני האדם...! (נערך ע"פ הספר מעין האמונה להרב שלום מאיר וולך).

(קונטרס 'פירות הילולים')

רבנו ירוחם ממיר זצ"ל עמד, וסביבו חמש מאות תלמידים דרוכים, קשובים, כורים אוזניים לכל הגה, עוקבים אחר כל תנועה, מחכים לשיחת מוסר מרבה הנערץ. התמהמה. פנה לבחור הקרוב אליו: "על שולחני נמצא הספר 'מעשה אלקינו', אנא, בבקשה הביאהו לי". השתאו. לא רגיל היה לשכוח, ודאי לא ספר שאמור הוא לפתוח בו את השיחה. לבטח לא כשהיה לפניו על שולחנו. הבחור חזר. "השולחן ריק, אין עליו ספר". דומיית הלם. רבי ירוחם חזר בהטעמה: "על שולחני מונח הספר 'מעשה אלקינו', אנא הביאהו לי!". הבחור שב על עקבותיו. חמש מאות זוגות עיניים ליווהו. לרגע חוזר ובידו תפוז כתום: "רק זה היה על השולחן" אמר. "אכן, לזה התכוונתי, זהו 'הספר מעשה אלקינו'!", אמר המשגיח. שלף מכיסו אולר, וחרץ בשלווה חריצים בקליפה הכתומה. איוושה לא נשמעה. בתשומת לב קילף: "הנה, פתחנו את כריכת הספר, ועכשיו בידינו ללמוד ממנו על גדולתו הנפלאה של אלוקינו. "יש בו פרקים פרקים" - פילח את התפוז לפלחים. בעדינות הסיר את המעטה הדק: "כמה בקבוקונים כאן, בצפיפות כבושה, ובכל אחד מהם טיפת צוף ריחנית וטעימה. כל טיפה, באריזה נפרדת". בקצה ציפרנו חילץ בקבוקון וניפצו בשתי אצבעותיו. בירך: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, הנותן ריח טוב בפירות" [לעניין הלכה למעשה עיין פסקי תשובות או"ח סימן רט"ז] והריחו בשאיפה עמוקה, בעצימת עיניים. אח, איזה ניחוח! הניח את הפלח מקולף המעטה, גלוי הבקבוקונים. נטל פלח אחר, שלם. בירך עליו ברכת "שהחיינו" ו"בורא פרי העץ". לעסו, ובלעו. וחמש מאות בני הישיבה עוקבים בדומיה. "אח", התפעם, "מעשה אלקינו! אמרו נא לי", הפתיע בשאלה, "בלעיסתי, כמה מבקבוקוני הטעם הנפלא פיצחתי, מכמה מהם טעמתי?". נדהמו. על כך לא חשבו. "מאות בקבוקוני טעם ומתיקות

האם יש קשר בין הברכה המיוחדת על הפת למקום שבו בוצעים אותה?

החלוק של לא יפריעו לך בריצה לעבוד עבודה זרה, האם יש קשר ביניהם? ומפרשים, שבמלאכת הפת, יש טרחה רבה יותר משאר המאכלים, חרישה זריעה השקיה קצירה טחינה אפיה, דווקא בה אדם עשוי להרגיש שזהו מעשי ידיו, על כן תיקנו בה ברכה עם שם המאכל, שאפילו שטרחתי בה כל כל, אני מודה לה' על הפת ואומר בברכה שהוא זה שברא ויצר אותה, ובאיזה חלק בפת ניכרים ביותר מעשי ידיו? באותו מקום שמתחיל הקרום, האש שהאדם הבעיר ואפתה את הלחם, דווקא על זה יברך המוציא, וזה מתחבר להמשך דברי מנשה על עבודה זרה, שהנה, ברכה זו באה לפרסם על מלכותו יתברך שמו בכל דבר ודבר.

ברכות דף לח

תנו רבנן: מה הוא אומר? המוציא לחם מן הארץ ידועה השאלה מדוע רק בלחם - למעט גפן - ברכתו היא כשמו של המאכל ולא בשאר דברים. בגמרא בסנהדרין מובא הסיפור עם מנשה מלך ישראל שבא בחלום לרב אשי, ושאל אותו מאיזה מקום בוצעים את הפת, ולא ידע להשיב לו, ולמדו זאת מנשה: ממקום שמתחיל הקרום, ואמר זאת למחרת בשמו בבית המדרש, ועל פי זה נפסקה ההלכה בשולחן ערוך. וצריך להבין מדוע בחר מנשה לשאול דווקא שאלה זו, שלאחריה הוסיף מנשה ואמר לו: אם היית בדור שלי והיה לך את היצר הרע של עבודה זרה, היית מרים את שולי

קול העם

האיש צעד על החבל ללא מודא, צעד אחר צעד, עד שהגיע לקצה השני לקול תרועות ההמון. לאחר מכן ניגש אליו המושל ושאל אותו: גלה לי את הסוד, כיצד לא פחדת? השיב לו האיש: כשיודעים היטב את הכללים אין ממה לפחד...

סוד ההתמדה בלימוד ה'דף היומי'

את הש"ס, ואין לו את המטרה ללמוד את הדף גמרא אלא לחסוך מעצמו כל שלב שהוא צריך לעשות. ואם היה לו את האופציה לגמור את הש"ס בלי שילמד ויטרח בשביל זה משהו, היה רץ לעשות כן.

והיוצא מהנ"ל, שכשהוא לומד את הדף גמרא, אז בעצם ראשו ורובו מונח בסיום הש"ס ואין הוא מרוכז בדף העכשווי. ואם אין לו את הריכוז לדף העכשווי, אז היוצא מכך הוא שאינו יכול ג"כ ללמוד את זה, כי אדם שלא מרוכז במה שהוא עושה, אז התוצאות שלו הם בהתאם.

מה שאין כן כשאדם מקבל על עצמו ללמוד את הדף היומי, והמטרה שלו בזה היא כדי ללמוד כל יום דף גמרא, רק שהוא עושה זאת עם תכנית מסודרת של הדף היומי, כדי שיהיה מונח לו בראש שהוא צריך כל יום ללמוד את הדף היומי, ואז מתי שיזדמן לו זמן פנוי מיד ילך ללמוד את הדף, ואז שיהיה לו סדר ותכנית קבועה מה ללמוד כל יום, והמטרה שלו בזה היא ללמוד כל יום דף גמרא ולא רק לסיים את הש"ס. והיינו, שבוודאי זה טוב

הנה הרבה קיבלו עליהם בתקופה זו ללמוד את הדף היומי במטרה לסיים את כל הש"ס, והנה המחקר אומר שבין שבעים אחוז לשמונים אחוז לא מצליחים לעמוד בקבלה שלהם ולהמשיך ללמוד את הדף היומי עד לסיומו. עלינו להתבונן בענין זה, מהו המוקש בו רבים נופלים בסדר הדף היומי?

לכאורה אפשר להסביר את זה, שהסיבה הגורמת לכך היא, שבדרך כלל מי שמקבל על עצמו ללמוד את הדף היומי, עושה זאת כי הוא ראה את הטקס הגדול שעושים במעמד הסיום, וראה את כל הרבנים שמגיעים להשתתף במעמד, וכן ראה את בימת הכבוד של כל מסיימי הש"ס, ועל כן יש לו דחף להרגיש את הרגשה הנעלית שהוא בכבודו ובעצמו זכה לסיים את כל הש"ס, שזה נותן לו דחף מאוד גדול להתחיל את המחזור החדש של הדף היומי - אך אין לו את המטרה לבוא וללמוד כל יום דף גמרא, אלא רק מפני שהוא רוצה לסיים את הש"ס.

וכשהוא לומד דף גמרא, הוא לא אומר: 'ב"ה למדתי דף גמרא', אלא הוא אומר: 'ב"ה שאני כבר אחוז דף אחד פחות כדי להשלים

לעשות את זה, אין לו ממה לפחד כלל! שאל אותו הפריץ: אולי תואיל בטובך לספר לי מה סוד המקצוע שלך בזה?

השיב לו הלה: הכלל הראשון הוא להיות מרוכז כל כולך בפסיעה העכשווית בה הנך צועד, ולא לחשוב על הפסיעה הקודמת ולא על הפסיעה הבאה, אלא להיות מרוכז אך ורק בפסיעה שעכשיו הנך צריך לצעוד. כמו כן לא לחשוב על הכסף שתקבל לאחר מכן, ולא על הערכה שתהיה לך אחר כך מזה, אלא להיות מרוכז בשעת מעשה בפעולה העכשווית שהנך צריך לעשות!

והנמשל בזה מובן מאליו, שאדם הרוצה להצליח בעבודתו עליו להתרכז אך ורק בעבודת ההווה, ורק על ידי זה יוכל להתקדם בעבודתו. ובוודאי שצריך לתכנן לפני זה מה הוא הולך לעשות, שזה יביא אותו לכך שמיד כשיתפנה מעבודה אחת יעבור מיד לעבודה אחרת ולא יתבטל מזמנו לריק, וכמו אותו אחד שתכנן לעצמו שרוצה לעבור מהר אחד לשני. אבל בשעת מעשה צריך להיות מרוכז אך ורק בעבודתו העכשווית.

הרב מ' שוורץ

[הדברים נכתבו לע"נ מרת ליבא ריקיל בת ר' נחמיה ת.נ.צ.ב.ה.]

(פורסם בגיליון 'אספקלריא' בא תש"פ)

שיקבל על עצמו ללמוד את הדף היומי, אך ההתמקדות בשעת מעשה צריכה להיות אך ורק בדף ההווה.

צדיקים המשילו בענין זה משל לעיר אחת שהמושל שם הכריז שמי שיעבור מקצה הר גבוה עד מאוד אל קצה ההר השני על ידי חבל דק, יקבל ממנו סכום עתק עד מאוד! בא אחד אל המושל ואמר: אני מוכן לעבור מקצה הר אחד למשנהו על ידי חבל דק! וסיכמו ביניהם שבעוד שבוע יתקיים המעמד הגדול הזה בהשתתפות כל בני העיר, ובינתיים הלך המושל והזמין את כל ידידיו וחבריו, ואת כל בני העיר לחזות את המחזה הגדול והנפלא. כשהגיע היום המיועד נתאספו שם כל בני העיר וכל הפריצים והמושלים מהעיריות הסמוכות, והנה האיש המדובר בא וצועד בביטחון עז ללא שום מורא וחת, וצועד צעד אחר צעד בביטחון מעל הגובה העצום של התהום המתפרש תחתיו, עד שהגיע ליעד לקצה ההר השני, ואז כולם הריעו ופצחו בקולות הערכה על הצלחתו במשימתו.

לאחר מכן ניגש אליו המושל ושאל אותו: הגד נא לי, כיצד באמת לא פחדת לעבור מהר להר על גובה כזה עצום, הלא הכנסת את עצמך למקום ספק גדול האם תמשיך בכלל לחיות או שמא...? השיב לו הלה: כשאדם יודע את הכללים האמתיים אין

יהלומים מגדולי ישראל

"בעת ששמע שום ברכה שיצאה מפי איש, קטן וגדול, במהירות ובחטיפת התיבות, היה מזדעזע מאד וצעק עליו - כך עושים ברכה להשי"ת? כך מוציאים שם שמים?"

התעוררות ודברי חיזוק במילי דברכות, ממה שפירסם הגה"צ רבי שריה דבליצקי וצוק"ל לקראת ט"ו בשבט תשל"ב

להתחסד יקיים דיני ברכות (ב"ק ל'), שלפי דעת הערוך השולחן הכוונה היא - קיום דיני ברכות בכל דיוקם האפשרי ללא השארת כל ספק.

והאר"י ז"ל הזהיר, "דהאדם צריך להזהר בתכלית בברכת הנהנין, כי גוף האדם נהנה מהן ומתקדש בברכות אלו, וכמו שכתוב ותורתך בתוך מעי, וגורם שפע עליון באדם" (שער המצוות פ' עקב). ובאלפא ביתא למוה"ר צבי הירש ז"ל בסוף ספר פלא יועץ כתב וז"ל: "יזהר מאוד לקיים מילי דברכות לברכם בדחילו ורחימו כל מה דאפשר, וביותר ברכות הנהנין, כי כשאינו מברך כראוי המאכל מטמטם את לבו ומשכח עבודת השי"ת ומחטיאו ח"ו", ע"כ.

לאור האמור, טבעי הדבר שגדולי ישראל התכוננו בחרדה לברכה כל שהיא. על הגאון הצדיק מסטאוויסק זצ"ל מסופר, "שמעולם לא זרק ברכה מפיו, וכשבא לאיזה ברכה היה שווה כמו רגע, ואחר כך בירך כמונה מעות" (פעולת צדיק עמוד מ'). וכיוצא בזה מובא על ה'כף החיים' זצ"ל, "שהיה זהיר מאוד לברך בכוונה עצומה ובהתלהבות יתירה מתוך דחילו ורחימו, עד שכל

ביום ט"ו בשבט נוהגים להרבות באכילת פירות, וכנזכר במגן אברהם סי' קל"א ס"ק ט"ו. מן הראוי להקדיש לפחות זמן קצר להתבוננות מקיפה לכל הנדרש מאתנו בקשר לקיום מצוות ברכות הנהנין והשבח, לכל סוגיהם.

כמו בשאר המצוות התדיריות, כן בכל הקשור לברכות הנהנין, עדים אנו לצערנו לקיומם של דברי הנביא "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה". חסרה לדאבוננו תשומת הלב הראויה למושג של ברכה ולגודל ערכה בכל העולמות, והברכה נאמרת בחטיפה ובשפה רפה.

בבואנו לדבר אודות יישור אורחותינו בקיום מצות ברכות, יש לפנינו הרבה נושאים הנפרטים לפרטים בענינים אלו, וכמובן שכל נושא לעצמו מספיק כדי כתיבת ספר שלם. ננסה אפוא במאמר זה לעורר רק ראשי פרקים מקוצרים ביותר.

חז"ל הפליגו מאד בגודל האיסור של הנאה ללא ברכה, כאילו מעל וגזל וחטא והחטיא (ברכות ל"ה). כל זה נאמר אף במקרה שנאמרה הברכה, אך שלא כדינה הראוי, ולאידך גיסא, הרוצה

ובספר בטוב ירושלים פרק י"א, עבודה שבלב, על מנהג הגה"ק רבי יצחק זאב יאדלר זצ"ל, "ובעת ששמע שום ברכה שיצאה מפי איש קטן וגדול במהירות ובחטיפת התיבות, היה מזדעזע מאד וצעק עליו, כך עושים ברכה להשי"ת? כך מוציאים שם שמים?" כתבתי כל זה לעורר, כי רע עלי המעשה שאני רואה מדי פעם בפעם כאלה שכמעט אינם מברכים כלל הנהנין רח"ל, כי הסתכלתי על שפתותם ומעשיהם, וכרגע 'התעיף עיניך בו ואיננו', וכמעט שלא רחש בשפתיו ואיני מאמין כלל שבירך, וזה לא פעם אחת ולא שתיים. על כן יראו לחזור בתשובה מכאן ולהבא בעזה".

(הובא במשנתה של תורה בשלח תש"פ)

מי שזכה להיות במחיצתו באותה שעה היה מתפעל ומתרגש מברכותיו הנאמרים בשפה ברורה ובנעימה קדושה ובכוונה עצומה" (מתוך הקדמה לתולדותיו בכף החיים יו"ד ח"ב). גדול אחד בישראל העיד על עצמו: "ותחילת שימושי בפני מורי היה בעסק זה מדי יום ביומו במילי דברכות".

כי כאמור, אין אפשרות לקיים את דיני הברכות מבלי ידיעה מקיפה בדיניהם לאלפיהם: מהי הברכה הנאמרת על המינים השונים, ובפרט על מאכלים ממינים מעורבים, כמו כן דיני נמלך ושינוי מקום וכו' שאי ידיעתם גורמת להנאה ללא ברכות או לברכה לבטלה.

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

סיפור לטו בשבט

**הנה נוטל הצדיק פרי חדש לברך עליו
שהחיינו. העיניים מרוכזות, הלבבות
דופקים בקצב, הפנים נסוכות שמחה,
ופתאום... נפץ אדיר זעזע את האוויר!**

אבנים באמצע ה'טיש' | לא הכל זה 'שהכל' | ואיך ידע מר שוסטר להגיע בדיוק ברגע הנכון? - שלושה סיפורים מיוחדים לט"ו בשבט

שמעון טיקוצקי

ניגשתי לרבנו ושחתי לו את המצב. הרבי נענה מיד: אוי, א שאד! חבל מאד! הלא מר שוסטר היה כאן זה עתה, יכול היית לנסוע עמו לחנות.

והנה לא עוברים כמה רגעים וצפירת מכונית נשמעה מן הרחוב. יצאתי החוצה, לתדהמתי הרבה רואה אני את מר שוסטר בכבודו ובעצמו קורא לי מתוך המכונית. "לאחר שנסעתי מכאן חשבתי לעצמי, איך ייתכן שהייתי אצל הרבי ולא הצעתי את עזרתי", אומר מר שוסטר כמשיח לפי תומו. ואני אינני מאמין למשמע אוזני... כמובן מיד דהרנו אל החנות ועוד הספקנו לחזור לפני מנחה ולהביא לרבנו לטעום מהפירות.

כשסיפרתי לרבנו על ההשתלשלות הפלאית, נענה קצרות: "איך האב איהם ממשיך געווען מיט די מחשבה" - המשכתי אותו עם המחשבה.

געוועים מעומק הגלות

תיאור מלא הוד ממעמד עריכת שולחן ט"ו בשבט אצל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מספינקא זי"ע בעל חקל יצחק, שהעלה על הכתב הסופר הנכבד רבי אהרן סורסקי שיחי' כפי ששמע מפי עד

הרה"ג ר' אברהם שמואל יהודה גשטטנר, מחשובי תלמידיו ומקורביו של הגה"ק בעל 'יוחי יוסף' מפאפא זי"ע, מציין בזיכרונותיו מעשה נפלא שאירע עמו בט"ו בשבט, עת התלווה אל רבו בנסיעתו לעיר הנופש מיאמי לצרכי מנוחה.

אותו היום לא חש רבנו בטוב וחולשה שרתה עליו. כשעה ומחצה לפני תפילת מנחה קם ממנוחתו וביקש ללמוד עמי, אלא שאז הגיע אליו אחד מגדולי תורמי הישיבה, מר שוסטר. רבנו נאלץ לשוחח עמו ולהקדיש עבורו כמחצית השעה. לאחר שהלך העשיר לדרכו ביקש שוב רבנו ללמוד עד לתפילת מנחה. הזכרתי לו כי היום הוא חמישה עשר בשבט וטרם אכלנו סעודה עם פירות כנהוג ביום זה. הצטער רבנו צער רב כי מפאת מכאוביו נשכח הדבר מלבו, וזירז אותי להביא את הפירות כדי שיוכל לטעום מהם עוד לפני המנחה.

נכנסתי אל אכסנייתו של הרבי ושאלתי את הרבנית ע"ה היכן מונחים הפירות. אמרה לי הרבנית כי בבית אין כל פירות. לשמע הדברים עגמה עלי רוחי. הזמן הקצר הולך ואוזל. עד שאצליח למצוא מכונית שתיקח אותי אל החנות כבר יעבור זמן מנחה.

ראייה הרה"ח ר' יצחק נחשוני ז"ל:

אזכור חגיגת ט"ו בשבט בבית הצדיק מספינקא זצ"ל. שולחנות ערוכים בפירות, מגדנות ויינות משרים על המסובים מצב רוח חגיגי. מפי הצדיק היושב בפנים משולהבות זרועי זוהר שמימי נובעים פתגמים, ברקי רעיונות וסיפורים המכניסים אותך לעולמות אחרים. אדם יושב כאן ורואה חלום באספמיא. הגופים כאילו נעוצים בשווקי התגרנים של סעליש, ונשמות מרפרפות בירושלים של מעלה. הצדיק מסביר את עניין המרגלים בפרד"ס ומושך את כולנו אגב אורחא להר המוריה, עומד ארוכות במקום המקדש וקבר רחל, טובל בחמי טבריה ושופך שיח במירון... וחנוונים ומוכרי גרוטאות כאילו שכחו חורי חנויותיהם ונמשכו בעל כרחם לעולמות של קסם ויופי שבחיק המכורה שלנו, ארצנו הקדושה...

הנה נוטל הצדיק פרי חדש לברך עליו שהחיינו. העיניים מרוכזות, הלבבות דופקים בקצב, הפנים נסוכות שמחה, ופתאום... נפץ אדיר זעזע את האוויר! בטרם התחלנו להבין מה קרה ולרדת ממרומי ההר למציאות העגומה, כיסו רסיסי שמשות מנופצות את כובעי הקטיפה ובגדי החג, ושתי אבנים גדולות וכבדות נחו וירדו על השולחן, בדיוק מול הרבי. כשחדרה ההכרה ללבבות ונתבהר לעין כל מה קרה, נעשו הפנים חיוורות כסיד והעיניים הסתכלו בהבעה של פחד כמתעוררות מחלום מקסים לחיי זוועה.

בעצם לא קרה דבר יוצא מהכלל. אדוני הארץ לא רצו להודות במלכות שהקימו להם היהודים בתוך הרשות שלהם, והשקצים רצו רק להזכירם שעל עקרבים הם יושבים. ורק נס מן השמים היה שמזכרת זו לא עלתה בדמיון, ורק שמשות שבורות עמדו בפיות פעורים מבשרות אימה.

משלקח הצדיק שוב את הפרי החדש בידו והתכונן לברך עליו כאילו דבר לא קרה, הסתכלו עיניים תמהות משתוממות: שהחיינו לזמן הזה?!

והצדיק כאילו הרגיש בצפונות הלב, הניח את הפרי מידו, פתח ואמר: שהחיינו וקיימנו לזמן הזה... כל מצוה יש לה זמן מיוחד להבליט את מובנה הפנימי של המצוה. ט"ו בשבט מזכיר לנו

את ארץ ישראל ואת הגאולה העתידה... כיצד אפשר להבין את מהותה הפנימית לולא שחושפים לעיניך את מהותה של הגולה המקוללת... מתוך החושך אפשר להכיר את האור. אלמלא שישנו חושך אין להרגיש באור...

הדהדו מאות פיות בבת אחת: "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

ועל כולם אם בירך שהכל 'יצא'... לאן?

סיפר הגה"צ רבי אברהם אנגלרד זצ"ל אב"ד דאברא וקריית באבוב בת ים: פעם בשולחן חמישה עשר בשבט ערמו החסידים על שולחנו של מרן הרה"ק בעל קדושת ציון' מבאבוב זי"ע פירות נדירים מזנים שונים ומשונים שלא היו שכיחים כלל בחבל גליציה. היו ביניהם פירות שברכתם בורא פרי העץ, אך היו גם פירות שנתעוררה סביבם שאלה, באשר ברכתם שנויה במחלוקת הפוסקים.

בתוך כך הבחין רבנו בעלם צעיר שכל הנראה לא יכול היה לשלוט בעצמו, חטף לו שיריים מאחד הפירות הססגוניים, בירך עליו בחטף והכניסו לפיו כהרף עין.

בו במקום קרא הרבי לאותו בחור ושאל אותו: איזו ברכה בירכת על הפרי? התוודה הבחור ואמר: באמת לא ידעתי מהי ברכתו של פרי זה, אך נזכרתי בדברי המשנה 'ועל כולם אם בירך שהכל יצא', בהתאם לכך ברכתי ברכת 'שהכל' ואכלתי את הפרי. אמר לו הרבי: לא נהגת כהוגן. אמנם בדיעבד אם אין אדם יודע מה לברך, אזי יברך שהכל, אך זה נאמר רק כאשר לא ניתן לברר מהי הברכה הראויה. אולם כאן הלא ישנם ברוך השם אברכים מופלגים שיכולים להשיב לך דבר ברור. היה לך לשאול אותם את ההלכה.

והוסיף הרבי ואמר לו בקפידה: על כגון זה מפרש אני באופן אחר את דברי המשנה שהזכרת, 'ועל כולם אם בירך שהכול' - מי שמברך שהכול על כל ספק ברכה ואינו משתדל כלל לברר את ההלכה, הרי זה 'יצא' - סופו לצאת לתרבות רעה, כי מזלזולו בברכות עלול הוא להידרדר וסופו ח"ו לזלזל בכל התורה כולה.

(המבשר תורני בשלח תשע"ג)

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח בכל יום...

המייל היומי של 'דרשו'

החת"ס נהג בכל שנה להתחיל ללמוד מסכת מגילה בט"ו בשבט ולסיימה בפורים, לקיים מה שנאמר "ליהודים הייתה אורה ושמחה" - אורה זו תורה ושמחה זה יו"ט

**"ונוהגים אשכנזים להרבות בו במיני פירות של אילנות ובכה"ח כתב וכן יש נוהגין
בספרד" • כל המנהגים והטעמים על אכילת פירות בט"ו בשבט**

זה, לשבח ולקלס להשי"ת על העבר, דהיינו על הפירות שגדלו אשתקד, ובכוח זה יתחדש הכוח והשרף באילנות, שיוציאו את פירותיהם בטוב טעם ויגדלו פירות טובים לצרכי האדם (ספר תורת אמת מהה"ק ר' ליב איגר מלובלין).

מנין הפירות לאכילה

ט"ז מינים: יש שכתבו בשם האר"י לאכול ט"ז מיני פירות (ספר עטרת ישועה ח"ד לשובבים ר"ח שבט ד"ה אז"ל).

ט"ו מינים: יש שנהגו לאכול עד ט"ו מיני פירות, ובפרט מפירות משבעת המינים שנשתבחה בהם א"י, והטעם: כנגד ט"ו 'שיר המעלות' שבתהלים שאמרם דוד (ספר דרכי יוסף צבי ומועד לכל חי סימן ל, מבקשי תורה עמוד ו). טעם אחר: כדי לכוון מספר המינים למספר ט"ו בשבט (ישמח משה).

י"ג מינים: יש שנהגו לאכול י"ג מינים כמנין 'אחד' (כך נהג בעל ישמח משה קובץ כרם שלמה שנה יא קונטרס ד עמוד מד, ספר החכמה מעין עמוד ק).

שבעת המינים: יש שהקפידו לאכול דווקא משבעת המינים הכתובים בפסוק (דברים ח', ז'- ח') שנתברכה בהם ארץ ישראל (מועד לכל חי סימן ל ח, כה"ח קלא כו, ספר אילנות השדה מנהגי ט"ו בשבט).

יש שנהגו להדר ולאכול מכל מיני הפירות הנמצאים בשוק, והוא על פי הירושלמי סוף קידושין (פרק ד הלכה יב): "אמר ר' חזקיה ר' כהן בשם רב: עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראו עיניו ולא אכל. ר' אליעזר חשש להדא שמועה והיה אוסף פרוטות כל השנה ואוכל מכל מין פעם בשנה". ואולי בגלל זה קבעו לאכול כל מיני פירות בט"ו בשבט (גיליון מים חיים מספר 254), **טעם אחר:** לחביבות היום (מקור חיים קיצור הלכות תרפד).

זמן אכילת הפירות בלילה או ביום

יש אומרים שיש לאכול בלילה (וכ"כ באלף המגן הנדפס במטה אפרים סי' תר"ס קו"א ס"ק ו בשם א"א בשם ספר יל"ל, מועד לכל חי סימן ל אות ז), **והטעם:** כדרך שאוכלים את הסימנים בליל ראש השנה, ה"ה יש לאכול בליל התקדש חג ראש השנה לאילנות. ולדעת מהר"ם מרוטנבורג (בתשובה סימן ה) שווים הם

הרה"ג יהודה לב שליט"א, מח"ס 'לב המועדים'
בשבט מוסר (פרק ט"ז) כתב: "איתא בצוואת ר' אליעזר הגדול: 'בני הוי זהיר לברך על פירות האילן בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא'".

הטעם באכילת פירות: לכבוד שמו של יום (מגן אברהם קלא טז).

טעם אחר: כדי לתת שבח והודיה להשי"ת, שמחדש הפירות משנה לשנה כדי ליהנות מהם בני אדם (ערוה"ש רכה ה).

רמז לדבר: על פי הפסוק (תהילים קכ"ב, ד'): "שבטי י-ה עדות לישראל להודות לשם ה'", כלומר י-ה שבט, דהינו ט"ו בשבט, נועד לישראל להודות להשי"ת בברכות, וכל ברכה טעונה אמן לאחריה (תולדות יצחק, בשבלי המנהג ט"ו בשבט).

טעם אחר: כיון שהוא ראש השנה לאילנות, לכן נוהגים להביא מיני פירות לברך עליהם, כדי שיתברכו גידולי האילנות (סידור יעב"ץ ח"ב לחודש שבט אות טו ז), **יש שכתבו בדומה** כי על ידי אכילת הפירות יזכרו שהוא ר"ה ויתפללו שיתברכו פירות האילן, וכשם שמעמידים אילנות בבתי הכנסת בעצרת שהוא יום הדין לאילנות, כדי להזכיר להתפלל עליהם, כ"כ בט"ו בשבט (אדני פז סימן קלא).

טעם אחר: כדי לזכור את דיני מעשרות וערלה ונטע רבעי התלויים ביום זה (כנסת יחזקאל).

טעם אחר: כדי להדגיש את חביבות הארץ ומצוותיה (שם).

טעם אחר: לפי שעל פי רוב חל ט"ו בשבט בפרשת בשלח, המסתיימת במחיית עמלק, וט"ו בשבט בשנה פשוטה הוא ל' יום קודם פורים, לרמז שמיום שנחרב בית המקדש וניטלה הטהרה, ניטל ג"כ הטעם והריח והשומן שבפירות, וכשתעבור רוח הטומאה מן הארץ תתגלה הטהרה, ממילא יחזרו הטעם והריח בפירות כמו שהיה (ספר מטעמים החדש בשם ספר תורת אמת).

טעם אחר: כידוע שעל ידי שאדם נהנה ממה שברא הקב"ה בעולמו, ומשבח ומקלס להשי"ת, יגיע מזה נחת להשי"ת, כדכתיב (משלי ט"ז, ד'): "כל פעל ה' למענהו", היינו כדי לשבח ולקלסו, ולכן בט"ו בשבט שבו ניתן מחדש השרף באילנות, וגידול הפרי שהוא ג"כ לצרכי האדם, אך בכל זאת אין הדבר בהכרח, שכל אדם יאכל פרי העץ ביום זה, לכן מנהג ישראל לאכול פירות ביום

אכילת חרובים: יש נוהגים לאכול חרובים ביום זה, והטעם: לפי שהוא נזכר בגמרא עם ראש השנה לאילנות עיין ר"ה טו, ב.

התחלת לימוד מסכת מגילה

החת"ס נהג בכל שנה להתחיל ללמוד מסכת מגילה בט"ו בשבט ולסיימה בפורים, לקיים מה שנאמר (אסתר ח טז): "ליהודים הייתה אורה ושמחה" - אורה זו תורה ושמחה זה יו"ט, ויש בה ל' דפים כדי לסיימה בפורים. (ובשנה מעוברת מתחילים ללמוד מפורים קטן).

להדדי, שסימנא מילתא למען ימתקו מגדים את תנובתם בכח הברכה שמברכים עליהם (וילקט יוסף שנה ט"ו קונטרס י סימן טו).

יש אומרים: שיש לאכול ביום, והטעם: כיון שעניין ר"ה לאילנות הוא ביום, כי שרף הפירות בא מכח השמש (שבט מיהודה להרה"ק רבי אברהם איגר מלובלין ט"ו בשבט סעודת ליל שבת תרסח ד"ה נסתפקנו שנסתפק בענין זה).

טעם אחר: כיון שיש שנוהגים לומר ט"ו שיר המעלות (עיין מועד לכל חי סימן ל) ואין זמן תהלים בלילה (שבט מיהודה שם).

שו"ת הלכתי מהגר"ב קרליץ זצ"ל

מה מברכים על סלט פירות, ומה הברכה על שתיית קפה בסוף הסעודה?

שו"ת ממרן הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל בהלכות ברכות • מיוחד לט"ו בשבט

מה מברכים על פירות מסוכרים שאין ניכרת בהם צורת הפרי
שאלה: מצוי היום שמוכרים פירות חתוכים לפרוסות ומסוכרים בסוכר, ולא ניכרת צורת הפרי, האם נשתנתה ברכתם?
תשובה: זה נחשב שניכר צורת הפרי, והרי אם יגידו לו מהו הפרי יבחין שזה הפרי, לכן יש לברך ברכתו הרגילה של הפרי.

מה מברכים על תפוחי עץ או בננות שעשו מהם ריבה
שאלה: פירות כתפוחי עץ ובננות וכד' שריסקום או שעשו מהם ריבות אם יברך ברכתם כרגיל?
תשובה: כל זמן שניכר תואר וצורת הפרי מברך ברכתו הראויה, אבל אם ריסקם עד שאין ניכר תוארם וצורתם ובפרט כשעושה מהם ריבות יברך עליהם 'שהכל'.

לברך על חתיכת פרי ולפטור בכך פרי מרוסק
שאלה: רסק פירות שברכתו 'שהכל', האם מועיל לקחת חתיכת פרי ולברך עליו ברכת 'בורא פרי העץ' ולפטור עי"ז את הרסק?
תשובה: כיון שמעיקר הדין אם בירך 'בורא פרי העץ' יצא. לכן מועיל לקחת פרי ועי"ז לפטור את הרסק.

שאלה: בירך 'בורא פרי העץ' ונתכוון לפטור את כל הפירות שברכתם 'פרי העץ'. והי' שם ג"כ רסק פירות שברכתו 'שהכל', האם יוכל לברך עליהם ברכת 'שהכל' או שיצא בברכת 'בורא פרי העץ'.
תשובה: אינו יכול לברך 'שהכל' על הרסק, כיון שכשבירך 'בורא פרי העץ' התכוון לכל דבר שיכול להיפטר בזה ע"י ברכת 'בורא פרי העץ', ועל הרסק יוצא יד"ח בברכת 'בורא פרי העץ'.

ברכה על היין פוטר את המרק?

שאלה: הדין הוא שיין פוטר כל מיני משקין, האם זה פוטר משקים כדוגמת מרק, שיש לו חשיבות בגלל הירקות שהתבשלו בתוכו?

תשובה: כיון שלמעשה המרק הוא משקה גמור, ושיעורו לברכה אחרונה הוא ברביעית ככל משקים, א"כ ברכת היין פוטר את המרק.

אכל ענב האם מותר לאכול עוד ענב

שאלה: מי שאכל ענב אחד שהוא בריה, ונכנס לספק ברכה אחרונה, האם מותר לו לאכול ענב נוסף כשעדיין השיעור הוא פחות מכזית?

תשובה: לא יאכל עוד ענב, דכל בריה נוספת שאוכל, מכניס את עצמו שוב לספק ברכה.

גרעין של תירס נחשב 'בריה'?

שאלה: פלח של קלמנטינה או גרעין תירס, האם יש להם דין 'בריה' שאין לאוכלו לכתחילה בפנ"ע?

תשובה: לגבי פלח של קלמנטינה יש להסתפק אם נחשב בריה, אבל גרעין תירס יש לו דין בריה כגרעין רימון.

דובדבן המונח ע"ג העוגה

שאלה: דובדבן המונח ע"ג פרוסת עוגה האם יברך ע"ז 'בורא

תשובה: אם נעשה לנוי הרי הוא טפל ולא יברך ע"ז, אבל אם זה לא שייך לנוי העוגה יברך ב' ברכות.

ברכה על סלט פירות

שאלה: סלט פירות המעורב בדברים שברכתם 'בורא פרי העץ' ו'בורא פרי האדמה', והדין בתערובת שמברך לפי הרוב, איך ניתן לקבוע אם זה מוגדר כתערובת?

תשובה: גדר התערובת הוא, שאם ייקח האוכל בכפית יעלו לו בכפית משני המינים, אבל אם אוכלים כל חתיכה בפני עצמה אין זו תערובת.

זיתים בתוך הסעודה בט"ו בשבט

שאלה: האוכלים פירות ט"ו בשבט בתוך הסעודה ומביאים ג"כ זיתים, האם יברך עליהם בתוך הסעודה?

תשובה: מסתבר שיברך על הזיתים בתוך הסעודה, כיון שמביאים את הזית לשם מנהג אכילת פירות ולא מחמת הסעודה ע"כ יש מקום לברך ע"ז אף שהוא באמצע הסעודה. ואמנם אם אוכל הזית בלחם ודאי א"צ ברכה.

פירות שלא ראם בשעת הברכה

שאלה: מי שבירך על 'בורא פרי העץ', והיה על השולחן עוד מין פרי שברכתו ג"כ בורא פרי העץ, שלא ראה אותו ולא כיון עליו, האם צריך לחזור ולברך עליו?

תשובה: אין צריך לחזור ולברך על הפרי השני, כיון שהי' על השולחן.

הסיח דעת מאכילת הפירות ורוצה שוב לאכול

שאלה: אם עוסק באכילה, והחליט בדעתו שאינו רוצה לאכול מין פרי אחד ממיני הפירות שלפניו, ואח"כ חזר בו ורוצה לאכול אותו הפרי, האם צריך לחזור ולברך 'בורא פרי העץ'?

תשובה: אין צריך לחזור ולברך, כיון שעדיין עוסק באכילה, וכך הדרך שלפעמים נמלך ואין זה היסח הדעת גמור.

ברכה על שתית קפה בסוף הסעודה

שאלה: השותה קפה או תה בסוף הסעודה אם צריך לברך ע"ז?
תשובה: בזמנינו דבא רק לעכל את המזון, זה חלק מהסעודה כשאר משקים, וא"צ לברך ע"ז בתוך הסעודה.

(מתוך 'נשיח בחוקיך' - מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו נסים קרליץ זצ"ל בשלח תשע"ז)

שו"ת הלכתי עם מרן הגר"ח קניבסקי

יש לפניך בייגלאך ופרוסות עוגה ושניהם חביבים עליך, על מה תברך קודם?

לקראת ט"ו בשבט: דיני קדימה בברכות, ושו"ת מיוחד עם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. וגם: איך קשורים 'דיני קדימה בברכות' לכך שיש אנשים שבפנים מלאים אוויר ורק מבחוץ נראים כאנשים גדולים וחשובים?

הגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

ענייני ברכות

שאלות ששאלתי את רבינו רבי חיים קניבסקי שליט"א:

שאלה: מי שיש לו בשר ושניצל (ברכת שניהם "שהכל"), והשניצל מטוגן בשמן זית, האם יש לו מעלה של ז' מינים, שיברך עליו קודם (דבברכותיהם שוות, ז' מינים קודם)?

תשובה: מסתבר שאע"פ שהוא טפל, סו"ס הברכה הולכת גם עליו, ויברך עליו קודם.

שאלה: מי שיש לו ב' פרוסות לחם, ועל אחד מהן יש ממרח, האם זה נחשב לחביב שיברך עליו קודם?

תשובה: אע"פ שהממרח טפל, בכל זאת מסתבר שיברך עליו קודם.

שאלה: אכל מיני מזונות, וגם כמה גרגירי רימון יש עליהם דין בריה (כמבואר בשו"ע ס' ר"י), האם יכול להוסיף בברכה מעין שלוש גם "על העץ ועל פרי העץ"?

תשובה: ידוע מהסטייפלר שאם שתה יין כשיעור כזית, ואפילו כשיעור כזית קטן, יכול להוסיף בתוך ברכת מעין שלוש אם בין כך מברך כגון על מזונות, מכיון שהיין הוא ספק ברכה (עי' "ארחות רבינו" ח"א עמ' פ"ט), וכמו כן בבריה יכול להוסיף בתוך ברכת "על המחיה" (אולם אם אכל מזונות ושתה יין פחות מכשיעור, לא יכלול הגפן בברכתו, הגרש"ז אויערבך זצ"ל, מובא בשש"כ פרק כ"ד ס"ק ע"א, ועי' בספר "וזאת הברכה" עמ' 48).

שאלה: אם אכל כמה גרגירי רימון שהוא בריה וספק אם חייב ברכה אחרונה, האם יכול להמשיך לאכול עוד כמה גרגירים מכיון שבין כך כבר הכניס עצמו לספק?

תשובה: מסתבר שמותר לאכול עוד בריה.

שאלה: אם אכל בריה בשיעור הקטן של כזית, האם יכול לברך עליו ברכה אחרונה?

תשובה: מסתבר שכן, שיש לו ב' צדדים, ספק בריה ועוד שמא יש כאן שיעור (ומסתבר דכוונת רבינו רק כשיש עוד ספק שמצטרף לשיעור הקטן של כזית דיכול לברך ואין מזה ראייה לשאר ס"ס).

שאלה: יש לו רימון שלם וחצי רימון, האם יש לברך ברכה ראשונה על השלם דברכותיהן שוות שלם קודם, או שמא כיון שגם החצי שהוא מלא גרעינים, וכל גרעין הוא בריה, א"כ גם הוא נחשב לשלם?

תשובה: מסתבר שיברך על השלם כיון דסו"ס "שלם" הוא מעלה יותר מבריה.

שאלה: יש לו חלב וקולה (ברכותיהן שוות, ז' מינים קודם), האם יש לשתות חלב קודם שגם בו נשתבחה ארץ ישראל דכתיב: "ארץ זבת חלב ודבש" (כמו שז' מינים קודם)?

תשובה: לא מוזכר שיש בזה מעלה, וכוונת הפסוק "חלב" אין זה חלב ממש רק הכוונה שפירות ארץ ישראל שמנים מחלב, וכמבואר בגמרא (כתובות ק"ב).

שאלה: אבוקדו גדול יותר מתפוח, על מה יברך (ברכותיהן שוות גדול קודם, כמבואר בשו"ע ס' קס"ח ב'), וכן מלפפון ופלפל? **תשובה:** מכיון שיש גרעין גדול בתוך האבוקדו נמצא ש'בשר' התפוח גדול יותר מבשר האבוקדו ולכן יש לברך על התפוח שנראה לעין קטן יותר.

וכן מלפפון ופלפל, אע"פ שהפלפל נראה גדול יותר יש למדוד לפי בשר הפלפל, והאוויר לא מצטרף. (וזה לימוד חשוב בשבילנו שיש אנשים שבפנים מלאים אוויר ורק מבחוץ נראים כאנשים גדולים וחשובים, אבל העיקר הוא איך נראים בפנים!)

שאלה: יש לו ספק ברכה, כגון ספק ברכת "בורא נפשות" האם יכול לבקש מאחר שמברך ברכה אחרת שיכוון להוציאו ב"ברוך... מלך העולם" וחברו יסיים את הברכה שלו והוא יסיים את הברכה האחרת?

תשובה: אם אין לו עצה אחרת יכול לעשות כן, אע"פ שי"א שאין שומע כעונה על חצי ברכה, הנ"מ כשהמברך אומר רק חצי, אבל אם המברך אומר את כל הברכה, אפשר לכוון לצאת ממנו אפילו חצי ברכה, כמבואר בספר "קהילות יעקב" (ברכות ס' ט').

ענייני קדימה בברכות

בט"ו בשבט אוכלים הרבה מיני "פרי העץ", ויש לדעת על

איזה פרי יברך כדי לפטור את השאר.

כשיש לפניו הרבה מיני פירות, אם כולן ברכותיהן שוין, ויש בהם משבעת המינים, יש לו לברך על הפרי שהוא משבעת המינים, ועי"ז פוטר הברכה לכל שאר הפירות (שו"ע ס' ר"א ס"א). ואפילו אם הוא רק חצי פרי, והשאר הם פרי שלם - מברכים עליו (משנ"ב סק"ד).

אם שניהם ממין אחד, משבעת המינים, או ששניהם אינם מין שבעה, מקדים השלם, ואפילו החצי חביב יותר בכל זאת השלם עדיף (משנ"ב שם), וכששניהם שלמים, מקדים המין שרגיל להיות חביב אצלו, אפילו עכשיו חפץ במין השני (שו"ע שם ומשנ"ב ס"ק י"א).

ואם גם שניהם שלמים, או שניהם אינם שלמים, וגם שניהם חביבים ואחד גדול מחברו, הגדול עדיף ("דעת תורה". וכמש"כ השו"ע ס' קס"ח סעיף ב' לענין פת).

כשיש שבעת המינים, כל מין הסמוך בפסוק למילת "ארץ" קמא או בתרא הוא קודם למין השני, וסדר חשיבות ב' מינים הוא (חיטה ושעורה אינו מצוי אצלנו לאכול כמות שהם): זית, תמר, ענב (גפן) תאנה ורימון (שו"ע שם ס"ד). (יש שנותנים רמז לדבר לפי הגרעין שבו: זית, יש לו גרעין אחד. תמר, יש לו גרעין אחד שנראה כשתיים. ענב, יש לו כמה גרעינים. ותאנה, יש בו יותר גרעינים. ורימון יש בו מאות גרעינים!).

ולסיכום: כשיש הרבה מיני פרי העץ, סדר ברכתן הוא ז' מינים (לפי קדימה בפסוק סמוך ל"ארץ"), שלם, חביב, גדול. ואין צורך לאכול כל הפרי החשוב תחילה, אלא אחר שכבר אכל ממנו קצת, יכול לאכול שאר הפירות ("כף החיים" ס' ר"א ס"ק ט').

בגדרי "שלם"

א. מעלת שלם הוא גם בשלם העשוי ע"י אדם (שו"ע ס' קס"ח סעיף ב'), ולכן קציצת בשר קודם לחתיכת עוף (ספר "זאת הברכה" בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ב. וכן לחם שלם קודם ללחם פרום, ואפילו אם השלם עשוי מפת קיבר (לחם שאינו נקי), והפרוסה עשוי מלחם נקי, יש להקדים את השלם, ואפילו השלם יותר קטן יש להקדימו ואפילו אם הפרוס יותר חביב צריך להקדים השלם (שו"ע ס' קס"ח סעיף א').

ג. "בייגלע" נקרא שלם, ומצוי שיש על השולחן כל מיני עוגות, ויש שם גם בייגלע ורוצה לאכול משניהם, וצריך לברך על הבייגלע, ולא על העוגות, אע"ג שהעוגות חביבות יותר.

ד. מעלת השלם הוא אם הדרך להגיש אותו שלם אבל דבר שאין דרך להביא אותו שלם לשולחן כגון אבטיח או מילון, א"צ לברך עליו כשהוא שלם (הגר"ח קנייבסקי שליט"א).

בירה וענבים

שאלה: יש לפניו בירה (משעורים) לשתיה וענבים (גפן), האם יברך קודם "שהכל" על הבירה שהוא שני ל'ארץ' (שעורים) או

משקה, ונפטר על ידי היין (הגרי"ש אלישיב זצ"ל), ויש סוברים שכיון שבפועל הוא צורה של אוכל ולא צורת משקה לא פוטר (בעל "שבט הלוי" [שליט"א] זצ"ל, הגר"נ קרליץ שליט"א).

פירות מרוסקים

שאלה: איזו ברכה מברכים על פירות מרוסקים?

תשובה: אם ניכר חתיכות של הפרי צריך לברך "העץ" או "האדמה", אבל אם אינו ניכר צריך לברך עליו ברכת "שהכל", ואם בירך ברכתו הקודמת יצא בדיעבד. כל זה אם הדרך לאוכלו שלם, אבל דבר שדרכו לאכלו מרוסק עדיין נשאת הברכה הקודמת.

שאלה: אם לא ניכר הפרי ובירך עליו "העץ" האם לכתחילה יקח משהו אחר כדי לברך עליו "שהכל"?

תשובה: מכיון שבדיעבד כבר יצא בזה אין צריך לחפש ולברך "שהכל" על משהו אחר (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

שאלה: כשאוכל פרי חדש שהוא מרוסק, האם מברך עליו "שהחיינו"?

תשובה: אע"פ שמברכים עליו ברכת "שהכל" מכיון שהוא מרוסק, בכל זאת מברכים עליו ברכת "שהחיינו" כיון שבכל אופן יש בזה שמחה (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

טעה ובירך "שהכל" על פרי

שאלה: רצה לברך "בורא פרי העץ" על פרי ואיתקיל מילוליה ואמר "שהכל נהיה בדברו" ומיד אמר "ברוך שם כבוד" וגו', מה עליו לעשות?

יסוד השאלה הוא, דהרי כיון שיצא בברכת "שהכל", א"כ היה מותר לו בדיעבד לאכול על סמך ברכה זו, רק היות ששכח, אמר "ברוך שם כבוד" וגו' האם זה נחשב להפסק והתבטלה הברכה וצריך לברך עכשיו ברכה אחרת מחמת הספק.

תשובה: אע"פ שאמר "ברוך שם" בטעות, בכל זאת עצם אמירת "ברוך שם" הוי בגדר שרוצה לסלק הברכה ונחשב להפסק וצריך לחזור ולברך "בורא פרי העץ" (עי' משנ"ב ס' כ"ה ס"ק כ"א, ושעה"צ ס' ר"ט ס"ק י"ב).

שתייה באמצע שמונה עשרה

שאלה: במוצאי תענית, התפלל מעריב ובאמצע שמו"ע הרגיש שעומד להתמוטט, ניגש לברז לשתות כוס מים להחיות נפשו, האם יברך קודם ברכת "שהכל" או עדיף לשתות בלי ברכה? יסוד השאלה, האם נימא כיון שחייב לשתות משום פיקוח נפש, ממילא גם צריך להפסיק באמצע שמו"ע ויברך או שמא כיון שלגבי פיקוח נפש מספיק לשתות את המים (שעצם השתייה לא נחשב להפסק, שהרי לא מדבר כלום), אבל מה"ת שיפסיק את השמו"ע בדיבור הברכה.

תשובה: כיון שחייב לשתות, ויש איסור ליהנות מעוה"ז בלי

יברך על הענבים שהם שלישי ל'ארץ' משום שברכתו "בורא פרי הגפן"?

תשובה: והנה האם לאכילה יש מעלה לפני שתייה, מדברי משנ"ב (ס' רי"א ס"ק ל"ה) משמע שאין בזה דין קדימה, וכן מפורש בפמ"ג (בפתיחה להלכות ברכות ס"ק ח', ובמ"ז סי' רי"א ס"ק ו'), ודלא כמו שכתב ב"ערוך השולחן" (שם סעיף י"ז) שאכילה קודמת לשתייה, עי' שם, וא"כ יש לדון בנד"ד על איזה לברך קודם.

והנה כתב המשנ"ב (שם) שברכת "הגפן" על יין קודם לאכילת זית, הגם שזית הוא ראשון ל'ארץ' בתרא, וגפן הוא שלישי ל'ארץ' קמא, אלא מוכח דהא דיש מעלה בשבעת המינים באין ברכותיהן שוות הוא רק בהבדל בין "עץ" ו"אדמה", אבל כשיש מעלה גדולה בין שאר הברכות כגון ברכת "הגפן" ו"עץ", מעלת הברכה עדיפה, וא"כ ה"נ כשיש ברכת "העץ" על ענבים שהוא מעלה גדולה בעצם הברכה, הוא קודם אפילו אם הוא מאוחר בפסוק. וכן מבואר בהדיא בשעה"צ (ס' רי"א ס"ק ט') שברכת אדמה קודמת לברכת "שהכל" אפילו ברכת "שהכל" הוא מז' מינים.

מיץ רימונים ומיץ שזיפים

שאלה: יש לו מיץ שזיפים וגם מיץ רימונים (שניהם ברכתם "שהכל"), על איזה יברך קודם?

תשובה: כיון שמיץ רימונים הוא משבעת המינים אע"פ שברכתו "שהכל", עדיין יש לו מעלה של ז' מינים, וכמבואר בשעה"צ (ס' רי"א ס"ק ט') בשם פמ"ג, שדבש תמרים יש לו מעלת מין שבעה הגם שהוא "שהכל", עי' שם. וה"נ מיץ רימונים יש לו מעלת מין שבעה והוא קודם למיץ שזיפים (עי' ט"ז ס' קפ"ב ס"ק א', דשכר יש מעלת ז' מינים, אבל עי' "מגן אברהם" שם ס"ק ב', שכתב מכיון שברכתו "שהכל" אין לו מעלת ז' מינים).

ספק אם בירך ברכה ראשונה

כאשר הוא מסופק אם כבר בירך ברכה ראשונה, יכול להמשיך לאכול בלי ברכה. ולכתחילה יש לו לבקש מאחר להוציא מספק. (שו"ע ס' קס"ז סעיף ט' ומשנ"ב ס"ק מ"ט), או שיעשה שינוי מקום כגון שיצא החוצה ויחזור, ואז יתחייב בודאי לברך.

לצאת ע"י אחר במקום ספק

מי ששומע ברכתו מאחר כדי שיוציאו משום שהוא מסופק אם הוא חייב, עדיף לכוון לצאת בברכה רק על הצד שהוא מחויב כדי לא לעבור על "ברכה לבטלה" (שעה"צ ס' תפ"ט ס"ק ה', וע' ב"אבני נזר" או"ח ס' תמ"ט).

יין פוטר שאר משקים

שאלה: האם ברכה של היין פוטר משקה שמוצץ מקרח או סוכריה?

תשובה: כיון שבא לתוך הגרון ע"י מציצה, הוא צורה של

בירך "על המחיה" ושכח "על הגפן"

שאלה: אכל עוגה ושנתה יין ובירך "על המחיה" ושכח להזכיר "על הגפן", האם נפטר מלומר "על הגפן"?
תשובה: אם בשעה שאמר "על המחיה" כיוון ג"כ לפטור את היין שפיר נפטר בזה מכיון שהוא מידי דזיין (עי' "באר היטב" ס' ר"ח ס"ק כ"ג), אבל אם לא כיוון בהדיא לפטור גם את היין ברור שלא נפטר ("מנחת שלמה" ח"א ס' צ"א אות ו', שו"ת "הר צבי" ח"א תש' ק"ה, ובעל "שבט הלוי" [שליט"א] זצ"ל).

ברכת "שהחינו"

שאלה: כלה ששכרה שמלת כלה האם צריכה לברך עליה "שהחינו"?
תשובה: רק כשקונה בגד או חפץ מברך "שהחינו", אבל אם שוכרים רהיטים לא מברכים (אבל אם קבלו מחבר במתנה או קונה אפילו רהיט ישן, צריך לברך אם זה דבר חשוב), (הגר"מ פיינשטיין זצ"ל).

ברכת "על המחיה" וברכת "על הגפן"

שאלה: אכל כזית מזונות בבית אחד ושכח לברך שם ברכה אחרונה, והלך לבית אחר ושנתה שם רביעית יין, מה עליו לעשות? יסוד השאלה היא האם נימא שיברך כאן ברכה מעין ג' על היין ושוב יחזור למקום הראשון לברך ברכת "על המחיה" כיון שמזונות הוא טעון ברכה במקומו (עי' שו"ע ס' קפ"ד ג'), ונמצא שמברך ב' ברכות נפרדות או שמא מכיון שבין כך מברך ברכה מעין ג' על היין יכלול בתוכה גם "על המחיה" ביחד ויחסוך לעצמו ברכה שאינה צריכה, וזה עדיף על הדין של טעון ברכה במקומה (הגר"א גניחובסקי זצ"ל הסתפק בזה יומיים לפני פטירתו). ולמעשה מסתבר כצד השני שיברך עכשיו ברכה אחת ויכלול שתיהן בתוכו (הגר"נ קרליץ שליט"א והגר"ח קנייבסקי שליט"א).

חצי כזית שהכל ומזונות

אכל חצי זית שהכל וחצי זית מזונות, צריך לברך על שניהם יחד "בורא נפשות" (משנ"ב ס' ר"י ס"ק א').
ואם אח"כ חזר ואכל חצי זית מזונות תוך"ד אכילת פרס לחצי זית הראשון, לא אמרין בזה שעכשיו התחייב בברכת "על המחיה", שהרי כבר הצטרף לאכילת שהכל לפטור בברכת "בורא נפשות", וממילא אין שיעור כזית לברכה מעין שלוש (ספר "שלמי תודה" הל' ברכות עמ' מ' בשם הגרא"ל שטיינמן שליט"א, והגר"ח קנייבסקי שליט"א).

(מתוך 'מים חיים')

ברכה ממילא הותר לו גם לברך, ובפרט דמבואר בשו"ע (ס' ק"א סעיף י"ב) שהפסק בשוגג לא מפסיק בדיעבד, עי' שם. וכ"ש כאן שהדין מחייב שצריך לברך ממילא בדיעבד אין זה הפסק בתפילה (הגרא"ל שטיינמן שליט"א והגר"ח קנייבסקי שליט"א).
ויש סוברים דמסתבר שיותר להפסיק רק למה שמוכרח, והיינו רק לשתייה בלבד, אבל הברכה אין בזה היתר, וישתה בלי ברכה (הגר"נ קרליץ שליט"א), וי"א שהוא ספק ולכן יהרהר הברכה בלבו לסמוך בדיעבד על הפוסקים דס"ל הרהור כדיבור (הגר"ט וייס שליט"א).

ברכה אחרונה

מצוי מאד בט"ו בשבט, שאוכלים מיני פירות שהם משבעת המינים, וברכה אחרונה שלהם הוא מעין ג', וכן אוכלים שאר מיני פרי העץ, שברכה אחרונה שלהם הוא "בורא נפשות", ואם אוכל משניהם, אין צריך לברך "בורא נפשות" על שאר הפירות, מכיון שגם הם בכלל ברכת "על העץ", שגם הם פרי העץ. אבל אם אכל פירות משבעת המינים ביחד עם פרי האדמה, או עם שאר מאכלים שברכתם "שהכל", צריך לברך מעין ג' על הפירות של שבעת המינים, וברכת "בורא נפשות" על שאר הדברים (שו"ע ס' ר"ח סעיף י"ג).

שיעור אכילת פרס

יש להזהר מאוד, דלפעמים אוכלים קצת מכל פרי, ונמצא שלא אכל ביחד כזית כדי שיעור אכילת פרס, ואם מברך עליהם "ברכה אחרונה", הרי זו "ברכה לבטלה".

הקיא את האוכל

אם הקיא את האוכל ולא נשאר בו שיעור, הוי כלאחר זמן עיכול, ולא יברך עוד ברכה אחרונה ("שערי תשובה" ריש סי' ר"ח).

בירך "בורא נפשות" במקום מעין ג'

ברכת "בורא נפשות" אינו דומה לברכת "שהכל" שהוא ברכה ראשונה וכוללת כל המאכלים, אלא ד"בורא נפשות" מועיל רק על מינים מסוימים, ולכן אם בירך "בורא נפשות" על דבר שברכתו מעין ג' לא יצא (משנ"ב ס' ר"ב ס"ק נ"ה).

בירך ברכת מעין ג' במקום "בורא נפשות"

וכן אם בירך ברכת מעין ג' במקום שהחייב ברכה אחרונה הוא "בורא נפשות" לא יצא (משנ"ב שם). חוץ מפירות שאם בירך עליהם יצא (שו"ע ס' ר"ח סעיף י"ג), וכן אם בירך על אורז "על המחיה" - יצא (שע"ת סי' ר"ח ס"ק ט').

ט"ז בשבט | ר"ה לאילנות

ר"ה לאילנות

ביום זה החלו לכרות את עצי המערכה למזבח. (לשיטת המהרש"א ב"ב קכ"א):

יארצייט:

תקס"ט: ר' אברהם אבלי הכהן (חריף) ב"ר יחיאל מיכל טרויבע זצ"ל, אב"ד קאליש.
 תקפ"ג: ר' חיים מרדכי ב"ר מנחם מאניש מרגליות זצ"ל, ב' שערי תשובה על השו"ע.
 תר"ז: ר' יהודה ב"ר משה אלבז זצ"ל, ב' שבות יהודה ואב"ד צפרו.
 תרל"ח: ר' גדליה אהרן ב"ר יצחק יואל זצ"ל, מליניץ, ב' חן אהרן.
 תרס"ג: ר' שלמה יהושע דוד ב"ר יעקב אריה גוטרמן זצ"ל, האדמו"ר מראדזימין.
 תרפ"ה: ר' רפאל שלמה ב"ר מאיר לניאדו זצ"ל, ר"י פורת יוסף וב' עטרת שלמה וחיי שלמה.
 תשכ"ז: ר' ברוך ב"ר אברהם אריה קונשט זצ"ל, ר"י קול תורה ומייסדה.
 תשמ"ז: ר' אברהם ב"ר יחזקאל שרגא ויינפלד זצ"ל, ב' שו"ת לב אברהם.
 תשס"ד: ר' ינון ב"ר חיים חורי זצ"ל, מייסד כולל תורת חיים ומרבני ישי' כסא רחמים.
 תשע"ה: ר' צבי הירש ב"ר אלטר אלעזר כהנא זצ"ל, האדמו"ר מזידיטשוב-ספינקא, ב' דברי טביא.

* דף היומי בבלי

* דף היומי בהלכה

* ווארט או סיפור לפרשת השבוע

* שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **מאיר שפרוך** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית

שלוחה 2/2

הרב **אליהו אורנשטיין** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית

שלוחה 2/1

הרב **אפרים סגל** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית-אידיש

שלוחה 2/3-4

הרב **אריה זילברשטיין** שליט"א
הדף היומי בהלכה • עברית

שלוחה 1

חדש

הרב **יצחק לובינשטיין** שליט"א
הדף היומי בבלי • אנגלית

שלוחה 2/6

הרב **מרדכי שלמה פריינד** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש

שלוחה 1/3/1

חדש

הר"ר **יחיאל גולדברג** הי"ד
עדכונים על סיום השי"ס • עברית/אידיש

שלוחה 6

הרב **יוסף מגנוז** שליט"א
הדף היומי בבלי • צרפתית

שלוחה 2/5

חדש

שידורים חוזרים
ממעמדי סיום השי"ס
ומאירועי דרשו

שלוחה 5

חדש

הר"ר **יחיאל גולדברג** הי"ד
הפוחת בכל יום - באידיש

שלוחה 3/2

חדש

הר"ר **אברהם פוקס** הי"ד
הפוחת בכל יום - המייל היומי של דרשו

שלוחה 3/1

הר"ר **שלום יכנס ואברהם פוקס** הי"ד
לקראת שבת מלכתא
סיפורים ופנינים מפרשת השבוע

שלוחה 7

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

מדוע לא ניתן לקיים את מצות אכילת מצה במצה גזולה?

ולענין מצות אכילת מרור - לפי הטעם הראשון, יש אומרים שהתורה הקישה את המרור למצה, ולכן דינו כמצה, כלומר שאין מצות מרור מתקיימת במרור גזול. ולפי הטעם השני - לדעת השולחן ערוך לא נאמר הכלל של 'מצוה הבאה בעבירה' במצוה דרבנן, וניתן לקיים מצות מרור במרור גזול, ולדעת הרמ"א נאמר כלל זה אף במצוה דרבנן.

[שו"ע תנד, ד, משנ"ב טו, וביה"ל ד"ה אין]

את מצות אכילת מצה בליל הסדר, לא ניתן לקיים במצה גזולה. הלכה זו נלמדת ב'גזירה שווה' מהפרשת חלה, והיינו, שלגבי אכילת מצה ולגבי הפרשת חלה נאמרה בתורה המילה 'לחם', ולמדה מצה מחלה, שכשם שאין אדם מפריש חלה אלא מעיסה שלו, כיון שנאמר בה 'עריסותיכם', כך אינו מקיים מצות מצה אלא במצה שלו. וטעם נוסף להלכה זו, שאכילת המצה הגזולה היא 'מצוה הבאה בעבירה', אשר איננה מצוה.

האם אורח צריך לקנות מבעל הבית את המצה והמרור?

אינה ראויה עוד לאדם אחר מלבד האורח, ובכך היא נחשבת כְּשֵׁלוֹ לחלוטין, וממילא אינו צריך לקנותה קודם לכן. ובנוסף, עצם הדבר שהפוסקים לא הזכירו זאת, מלמדנו שאין לחשוש לכך. וכן נהגו כמה מגדולי ישראל, להגיש לאורחיהם את המצה והמרור ללא הקנאה תחילה. אך יש שהורו כי ראוי להדר ולקנות את המצה והמרור מבעל הבית.

[ביאורים ומוספים דרשו תנד, 17]

כאמור, את מצות אכילת מצה, צריך לקיים במצה השייכת לאוכל; ויש אומרים שכך הדין גם במצות אכילת מרור. והעירו האחרונים, שלפי זה אין אורח יכול לקיים מצוות אלו במצה ובמרור שבעל הבית מגיש לפניו, ללא שיקנה אותם תחילה מבעל הבית. ויש חולקים על כך, אם משום שלדעתם המצה והמרור הניתנים מיד בעל הבית נחשבים כשל האורח לענין זה; ואם משום שבשעת הלעיסה - טרם קיום המצוה בבליעת המצה -

באיזה 'קנין' יש לקנות את המצות לליל הסדר?

לרשות השייכת לו; וזאת משום שקנין הגבהה מועיל רק מדרבנן, ויש הסוברים שקנין דרבנן אינו מועיל לדינים דאורייתא, ואילו קנין חצר מועיל גם מדאורייתא. ולכתחילה, ראוי בכל מקרה לשלם על המצה לפני הפסח. ותשלום בהמחאה (צ'ק) - דחוי, או שאינו דחוי - נחלקו הפוסקים אם הוא מועיל לקנין המצה.

[משנ"ב תנד, טו; ביאורים ומוספים דרשו, 25, וראה שם, 26]

בהמשך לאמור: אדם שקנה מצות לליל הסדר, בקנין 'הגבהה', וטרם שילם עבורן; ובשעת המכירה גילה המוכר את דעתו שהוא זקוק לכסף בדחיפות, ואין באפשרותו למכור בהקפה, והקונה דוחהו שוב ושוב - הקנין אינו חל, והמצות אינן שייכות לקונה, ואינו יכול לקיים בהן את מצות אכילת מצה. ואף אם המוכר אינו זקוק לכסף, והקנין חל - ראוי לקנותן בקנין חצר, ולא רק בקנין הגבהה, והיינו, שיכניס את המצות

* דגן המוכנס למים רותחים מתבשל לאלתר בטרם יספיק להחמיץ מחמת המגע במים, וממילא אינו מחמיץ לאחר מכן. פעולה זו מכונה 'חליטה'. אולם, כבר בזמן הגאונים הנהיגו חכמי ישראל בכל מקום איסור גמור לסמוך על החליטה, ודנו את הדגן ה'חלוט' כחמץ גמור; ועם זאת, אינו אוסר את תערובתו בפסח ב'משהו' אלא באכילה, ולא בהנאה, וכל שכן שמותר להשהות את התערובת בבית.

* ישראל שכפוהו גויים לבשל בביתו דגן בפסח, ואינו יכול להיפטר תמורת תשלום - יכניס את הדגן למים רותחים, כיון שלפי עיקר הדין - באופן זה הופך הדגן ל'חלוט', ואינו מחמיץ, כאמור לעיל.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

האם חייבים לבער פירורי חמץ שאין בהם 'כזית'?

על הקרקע, חובה לבערו.
וכמה פירורים המונחים בכלי, ובכולם יחד יש 'כזית' - לכל הדעות יש בהם איסור 'בל יראה' ו'בל ימצא' מדאורייתא, כיון שהכלי מצרפם לכזית.
ומנהג ישראל מימות עולם לנקות היטב את הבית ורהיטיו מכל פירור של חמץ.

[שו"ע תמב, ו-ז, משנ"ב לג, ושעה"צ נב; ביאורים ומוספים דרשו, 52 ו-54, וראה שם, 53]

לדעת ראשונים רבים, פירור חמץ שאין בו 'כזית', אם הוא ראוי מעט לאכילה, צריך לבערו; ונחלקו הפוסקים אם חובת הביעור היא מדאורייתא או מדרבנן. ואם הוא מלוכלך מעט, אין חובה לבערו.

ויש מהראשונים שסוברים שאין חובה לבער פירור שאין בו כזית, אך נחלקו הפוסקים בדעתם: יש אומרים שרק אם הוא דבוק בכלי, וכגון בצק הדבוק לכלי לישא, אין חובה לבערו, משום שאין דעתו של אדם עליו; ויש אומרים שאף כשהוא מונח בכלי או

כמה אנשים נחשבים ל"רבים" לענין עוון הלבנת פני חברו ברבים

הצטרפו אלינו ללימוד היומי ב'חפץ חיים'

מלבד המלבין עצמו, וזאת ממה שכתב: 'שלא לדבר איתו קשות עד שיכלימו וכו' ובפני אחרים וכו' שלא היה ברבים, אבל אם הלבין את פניו ברבים וכו'. ומשמע שכשמלבין את חברו 'בפני אחרים' [שזה לכל הפחות בפני שנים חוץ מהמלבין עצמו], עדיין אין זה נחשב ברבים, ובהכרח שרק אם יש שלושה מלבד המלבין עצמו נחשב כרבים.

עוד מביאים בביאורים ומוספים מה שכתב הח"ח בספרו חובת השמירה (פי"ד) על חומרת עוון הלבנת פנים וז"ל: "ומכל זה יתבונן האיש הנלבב עד כמה צריך להיזהר בדבורו שמדבר אל חברו, שבל יבא להלבנת פנים שהוא לא תעשה מן התורה אף בינו לבין עצמו, ובפרט אם מדבר עמו בפני אחרים, ומצוי מאד בחבורת אנשים שעוסקים בדברי שיחה, שאומר אחד על חבירו דבר דרך שחוק ופניו מתלבנים, ובדיבור קל אפשר שמאבד עולמו, והחכם עיניו בראשו לשמור אז מוצא שפתיו, וכשיעלה על לבבו להוציא איזה דבר שחוק שאפשר שחברו יתבייש, ישים רסן על שפתיו, ובכגון זה נאמר "ושמת סכין בלועך וגו'".

על לאו נוסף שעלול המספר לשון הרע לעבור, אנו למדים בהלכה הנלמדת היום ב'חפץ חיים' (פתיחה, לאווין, סעיף יד), שאם גינהו כל כך בדברים עד שנשתנו פניו מחמת כן, עובר על לאו של 'לא תשא עליו חטא', שהוא אזהרה שלא לבייש אדם מישראל אפילו במקום התוכחה, וקל וחומר שלא במקום התוכחה. למעלה מזה, אם מביישו בפני רבים, שאז כבר כרתוהו חז"ל מהעולם הבא ואמרו: המלבין את פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.

וכמה אנשים נחשבים ל'רבים' לענין איסור זה? בביאורים ומוספים מביאים מה שכתב בזה הח"ח להלן (לשון הרע כלל ב באמ"ח ס"ק א בהגה"ה) שסתם רבים הם שלשה אנשים.

והאם מספר זה כולל גם את המלבין עצמו, או שהכוונה לשלשה מלבד המלבין עצמו? - הפמ"ג (בספרו מתן שכרן של מצוות חקירה ה"ד"ה ומסתברא) כתב שמסתבר שדי בשלשה כולל המלבין עצמו. אכן, יש שכתבו (קובץ תורת האדם לאדם ח"ו עמ' 222) שמדברי הח"ח כאן משמע לכאורה, שצריך שלשה

מרן ה"חזון איש" היה נוהר ביותר בענייני המאכלים - כל אוכל שהכניס לפיו הסתכל בו הרבה ובחן היטב אם אין בו נמלים או תולעים, ומטעם זה סירב לאכול או לשתות בחושך.

(החזון איש בדורותיו עמ' רכט)

נוהר להקפיד על כשרות המאכלים ולבדקם היטב משרצים וכד', ונקדיש זמן ללימוד הלכות בדיקת המאכלים, ובכך נינצל מאיסורי תורה רבים.